

एक मैत्रीण घरी आली होती. मी चहा करायला फ्रिजमधून दूध काढलं. ट्रेड्र पॅकमधून दूध कपात ओतलं आणि त्यातलं दूध संपलं म्हणून ट्रेड्र पॅक फेकायला गेले. तिने मला थांबवलं आणि म्हणाली, 'मला दे ते ट्रेड्र पॅक. मी विचारलं का गं?' ती म्हणाली, 'आम्ही जिथून किराणा घेतो तिथे ट्रेड्र पॅक्स दिले की ते रिसायकलिंगला पाठवतात. तू पण मला जमवून देत जा. मी तिथे नेऊन देईन.' मी विचार केला असे किती पॅक्स ही जमवणार, असे किती लोक या गोष्टीचा विचार करणार? इकेंच्युअली काहीच फार होणार नाही. अर्थात मी काही बोलून दाखवलं नाही. हा भारत आहे फ्रान्स नाही ग बाई. मला तिला सांगायचं होतं. ती फ्रेंच असल्याने तिला वाटत असेल असं होऊ शकतं. पण हे इथे नाही शक्य. पण मी गप्प बसले.

काही दिवसांनी ती आणि तिचा नवरा परत घरी आले. तिने मला लेटरपॅड आणि परीक्षेचं पॅड दिलं. मी म्हटलं, 'हे किती मस्तय.' तिच्याकडे पिशवी भरून हे रायटिंग पॅड्स होते. नवीन बिझनेस वगैरे काढला की काय हिने. माझ्या मनात आलं. तर ती म्हणाली, 'तू जे ट्रेड्र पॅक्स दिले होते ना त्यापासून हे बनलय. आम्ही आमच्या सोसायटीमध्येपण लोकांकडून ट्रेड्र पॅक्स गोळा केले. खूपदा लोकांना ते घेऊन जायचा आणि विशिष्ट दुकानात नेऊन घायचा कंटाळा येतो. कधीकधी ते जमून राहतात पण कामातून ते सुपूर्त करायला वेळ मिळत नाही. मग आम्ही सोसायटीत नोटिस लावली. युई विल डू इट फॉर यू. आम्ही पोतं भरून ट्रेड्र पॅक्स त्यांना नेऊन दिले. मग त्यापासून बनलेल्या वस्तू त्यांनी आम्हाला दिल्या. आता आम्ही ज्यांनी आम्हाला ट्रेड्र पॅक्स दिले त्यांना या वस्तू वाटत आहेत. काहीतरी रिटर्न गिफ्ट मिळाल्यामुळे का होईना, लोक ट्रेड्र पॅकचं रिसायकलिंग करणं मनावर घेतील.' मला खूप आश्चर्य वाटलं. किती छोटीशी कृती होती ही. पण असं काही करावं, करता येईल किंबहुना ते तडीस नेता येईल याबद्दलचा आशावादच हळूहळू लोप पावत चालालाय की काय आपल्यातला? मला प्रश्न पडला.

एका कामाच्या निमित्ताने केतकी घाटे आणि मानसी करंदीकर या दोनजणींबद्दल बरंच काही वाचनात आलं. कधीतरी आधी लेख वाचला होता. पण आता इंटरनेटवरचं बरंच काही वाचलं. या मुली काय करतात? या दोघींनी ओकिओ नावाची एक संस्था सुरु केलीय. आज अनेकजण सेकण्ड हॅन्ड म्हणून जमिनी घेतात. त्या जमिनीचं लॅण्डस्केपिंग, तिथे काय झाडं लावावी? पाण्याचा ओढा जवळपास असेल तर त्याचं संवर्धन कसं करावं याचा सल्ला या दोघी तिथला अभ्यास

करण देतात. नवीन टाऊनशिप्स उदयाला येत आहेत, त्यांचं प्लॅनिंग करून देतात. पण हे सगळं बनत असताना तिथल्या निसर्गाला धक्का कसा लागणार नाही असं नियोजन त्या करून देतात. त्यासाठी तिथल्या जमिनीचा, झाडांचा, प्राण्यांचा अभ्यास त्या करतात. त्यांची ओकिओज नावाची ऑर्गनायझेशन जैवविविधता जपण्यासाठी धडपडत असते.

असेही लोक आहेत

पण त्याला त्यांनी व्यवसायाची जोड दिल्यामुळे अगदी कमर्शियल प्रोजेक्टपर्यंतही त्या पोहोचू शकतात. गुलमोहर आणि निलगिरी या झाडांनी जमिनीचं अनेकदा नुकसान होतं, ही आपल्या मातीतली झाडं नाहीत पण हे आपल्याला माहीतच नसतं. आपण सरसकट हीच झाडं लावून मोकळे होतो. पण त्या विशिष्ट जमिनीला सुसंगत, त्याचा कस वाढवणाऱ्या आणि त्याला पुरक असणाऱ्या वृक्षांचं रोपण कमर्शियल जमिनीवर करून देतात. असे प्रयोग करणं आणि आजच्या काळाची गरज ओळखून अधिकाधिक लोकांपर्यंत पोहोचण्यासाठी त्याला व्यावसायिक स्वरूप देणं याचं मला फारच नवल वाटलं.

अगदी साध्यासोप्या गोष्टी असतात. त्याची सुरुवात करणं गरजेचं असतं. पण आपण निसर्गापासून इतके लांब आलोय की आता काही बदलू शकतं यावर आपण विश्वासच ठेवायला तयार नाही आहेत.

आमच्याच सोसायटीमधली गोष्ट. मोबाईल टॉवर्स आमच्या गच्चीत लावल्यामुळे अनेकांना

त्याचा त्रास होताना दिसत आहे. डोकेदुखी, कंटाळा, सतत अस्वस्थ वाटणं अशा कुरबुरी आमच्या सोसायटीत सुरु होत्या. कुणीतरी नेटवर वाचलं की मोबाईल टॉवर्समुळे असं होऊ शकतं. त्याच्या रेंजचा हा परिणाम असू शकतो. मग आमच्या सोसायटीमधल्या एक बाईंनी यावर नीट रिसर्च केला. विविध जागी मोबाईल टॉवर्सचा काय परिणाम झाला आहे, काही ठिकाणी तर मोबाईल टॉवर्सच्या रेंजमुळे होणाऱ्या आजारांची परिणती कॅन्सरमध्ये झालेली आढळते. त्या बाईंनी याबद्दल अख्ख्या सोसायटीला जागरूक केलं. आणि यावेळच्या अॅन्युअल मीटिंगमध्ये मोबाईल टॉवर्स काढायचा निर्णय एक मताने पास झाला. लोक त्यांच्यापरीने त्यांच्या त्यांच्या पातळीवर बदल करायला उत्सुक असतात. त्यासाठी ते कधीकधी आऊट ऑफ द वे

जाऊन लढा देतात, प्रयत्न करतात आणि चांगला बदल घडवून आणतात. कधीकधी तो अत्यंत अल्पसा असतो. पण त्या छोट्या बदलाची पण गरज असते. नाहीतर मोठा बदल कसा होईल?

मागच्या काही दिवसांतल्या या घटनांनी मला खूप सकारात्मक वाटू लागलं. काही नाही होणार आपण तरी कशाला जाऊन बोलावं असं वाटणं कमी झालंय. छोट्टासा का होईना पण आपण कुठल्यातरी चांगल्या बदलात सहभागी असणं किंवा त्याचं साक्षीदार असणं खूप हायसं करणारं आहे. दिवसभर दगदग करून परतीच्या प्रवासात लागलेल्या ट्रॅफिकमध्ये, डोक्याचा पार भुगा झाला असताना आपण बसमध्ये उभे असतो. बसलेल्या लोकांचा हेवा करत आणि अचानक आपल्या आईच्या मांडीवर बसलेल्या लहानग्या गोंडस मुलीने ओळख नसताना दिलेलं एक स्मितहास्य जसं आपला शीण, थकवा दूर करून टाकतं असंच काहीसं वाटू लागलंय मला आताशा...